

Hvalernes evolution

- Fra landdyr til havets specialister

Mette Elstrup Steeman, Ph.D.

Museum Sønderjylland, Naturhistorie og Palæontologi, Lergravsvej 2, 6510 Gram

mese@museum-sonderjylland.dk

Hvaler og delfiner er havets specialister. De tæller blandt andet de hurtige delfiner, jagende spækhuggere, dybt-dykkende næbhvaler og de store, blide, filtrerende bardehvaler. Herunder også blåhvalen, som er det største dyr der til alle tider har levet på jorden. Hvaler og delfiner er udbredt i alle verdens have og findes sågar i forskellige flodsystemer. De er ikke bare tilpasset livet i vand, men er højt specialiserede til forskellige akvatiske nicher. Alle disse nulevende former stammer fra små, kødædende hovdyr, der levede på land for ca. 55 millioner år siden, i det område der i dag er forbjerge til Himalaya.

Hvalernes udvikling er et skoleeksempel på evolution. Der findes en perlerække af fossiler som dokumenterer overgangen fra de landlevende dyr til et liv fuldt uafhængigt af land. Gradvist tilpassede hvalerne sig et nyt miljø, og overvandt de udfordringer der er ved at høre, se, bevæge sig, jage og reproducere i vand frem for på land. Men indenfor relativt kort tid var urhvalerne helt uafhængige af land. Herfra opstod de moderne hvaler og specialiseringen fortsatte til forskellige økologiske nicher. Det skete blandt andet under påvirkning af de geologiske processer der gennem tiden forandrede landskabet i verdenshavene.

Forskellige fossillokaliteter i verden bidrager med brikker til det store overblik over hvalernes udvikling gennem tiden. En af disse lokaliteter er fra Danmark, nemlig hvalerne fra Gram Lergrav. Hvalerne fra Gram giver blandt andet et indblik i en hvalfauna med en sammensætning der var helt anderledes end i dag. De bidrager også til forståelsen af, hvordan specialiseringerne hos flere af de nulevende hvalgrupper opstod. For eksempel hvordan den metode blåhvalen og dens nærmeste slægtninge indfanger store mængder af smådyr blev udviklet. En fangstmetode der i dag bliver kaldt den største biomekaniske begivenhed nogensinde.